

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

II. De Damno dato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62649)

ARTICULUS II.
De Damno dato,
SUMMARIUM.

21. Hoc datur rei aliena destructione vel deterioratione :
22. Et vel Dolò verò, aut præsumpò :
23. Vel Culpà solum Juridicà, latà, levi, levissimà :
24. Vel etiam Theologicà :
25. Vel demum casu fortuitò infertur.
26. Casu & nullà culpà datum nemo alteri præstat,
27. Seclusà morà, vel conventione.
28. Dolò & Culpà latà datum per se in foro utroque :
29. Per accidens aliquando in solo externo præstandum est.
30. Minori culpà Juridicà datum in externo,
31. Ex utriusque Juris dispositione resarciendum est.
32. Secundùm aliquos etiam in interno foro.
33. Verius id resarciendi obligatio in hoc non ante,
34. Sed post judicis sententiam datur ;
35. Ut occulta compensatio, nec damnum passo ante,
36. Neque id post sententiam resarciendi licita sit.

21. **D**Amni nomine hâc Rubricâ non venit, quod lucri faciendi causâ alteri infertur, ut solet per Rapinam & Furtum, crimina supra Tit. 17. à n. 17. & Tit. 18. declarata; sed, quod iniuriâ, sive non iure, hoc est, contra aus alterius, sive in corpore sive in rebus, tam animatis quàm inanimatis, eas corrumpendò vel deteriorandò, dedit; ut ipsius patrimonium sine ullo damnificam-

tis lucro vel emolumento diminuatâ, Hostiensis in Summa, n. 1. & Engel ad hanc Rubr. n. 23. Potest autem huiusmodi 22. di damnum dari Dolò, Culpa, vel Casu fortuitò.

Dolò datur, quando fit vel omittitur aliquid, animo nocendi sive eâ intentione; ut damnum sequatur, l. 1. §. 2. ff. de Dolo: qui damni inferendi animus, si ipsius damnificantis confessione, vel certis & omnino indubitatis indiciiis declaratur, dolus Verus sive apertus: Præsumptus autem dici solet, si ex indiciiis non quidem omnino indubitatis, sed tamen verisimilibus & valde urgentibus colligatur, Bartol. in l. Quod Nervus 32. ff. Depositi n. 14. & Molina Tract. 2. de J. & J. disp. 29. n. 4.

Culpâ datur, quando omittitur diligentia, quâ adhibitâ damnum potuisset evitari, Bartol. l. cit. n. 7. quæ vel Juridica duntaxat, vel etiam Theologica est. Juridica triplex est. Lata, quæ committitur omissione diligentia, quam passim omnes eiusdem conditionis homines ad evitandum damnum solent adhibere, v.g. si librum sibi commodatum quis foris extra domum deponat. Levis, quæ consistit in omissione diligentia, quam adhibere solent providentiores & rerum suarum conservandarum magis studiosi, v.g. si liber intra cubiculum quidem, sed non clausum relinquatur. Levissima, quam admittit omittens diligentiam, quam adhibent non nisi exactissimi & qui extraordinariò studiò damna præcavent, v.g. si liber in cubiculo quidem clauso reponatur, sed non exploratur, an fera ritè sit obducta, Molina l. cit. n. 4. & Haunold. Tom. 1. de J. & J. tract. 2. n. 185. Theo- 24. logica culpa est, quæ continet peccatum contra Iustitiam mortale, si culpa gravis: si ea verò levis est, solum veniale, cit. Molina n. 2. & Haunold, n. 184. Casu

25. Casu fortuitò damnum datur, quando res perit, aut deterioratur eventu omnino inopinato & qui nullo humano consilio & diligentia evitari potuit vel prævideri, secundum *c. fm. de Homicidio § l. Non utique 2. §. 7. ff. de Administr. rer. ad civitat. v. g. si pereat naufragio, aut fulmine de cælo lapso absumatur, Molina l. cit. n. 3. His præmissis.*
26. Certum est primò, ad compensationem damni, casu omnino fortuitò dati, in nullo foro quemquam obligari, per text. *c. Unici, de Commodato § l. 1. §. 4. ff. de O. & A.* Unde res, quæ eò perit, domino suo perit, *l. Pignus 9. G. de Pignor.* Unde ulterius
27. Certum est secundò, per se neminem obligari ad refusionem damni, nullâ etiam levissimâ culpâ dati; quia hoc nullâ etiam exactissimi hominis diligentia cavere potuit vel prævideri; atque ideo, sicut quod ab infante, furioso, amente, aut lapsò de cælo fulmine illatum est, evenit casu omnino fortuitò: quem præstare per se nemo tenetur, *l. Que fortuito 6. C. de Pignorat. ad. Per se*, inquam; quia per accidens ratione conventionis, vel moræ in re domino restituenda etiam casum fortuitum præstandi obligatio dari potest, *c. Unic. cit. l. 1. C. de Commodato & Reg. Mora 35. in 6. Navarrus Manual. cap. 17. n. 178. § 179. Molina l. cit. n. 7. & Lessius Lib. 2. de J. & J. cap. 7. n. 36.*
28. Certum contra tertio est, in foro tam interno quàm externo dari obligationem reparandi damnum, quod non solum dolo, iuxta *c. 1. c. Si quis domum 6. § c. Olim 7.* sed culpâ etiam latâ Juridicâ est datum, ut cum Innocent. in *c. Sicut 6. de Homicid.* & Interpp. aliis, cum Sylvestro *V. Culpâ. n. 5. § 6.* tradunt *citt.* Molina *Disp. 293. n. 7. in fine, Haunold. n. 186.* & Palao *Traht. 32. disp. 3. p. 1. n. 7.* Ratio est; quia non solum dolus, sed etiam

culpa Juridica lata per se continet culpam Theologicam gravem; cum v. g. in incendio vel homicidio præcavendo, ne ex actione tua sequatur, culpam latam committens omittat diligentiam, quam ad ea præcaveada communiter omnes homines solent adhibere: quod sine peccato lethali contra Justitiam fieri non solet. Confirmatur; quia in præcavendo, ne ex actione sua eiusmodi vel aliud grave proximi damnum sequatur, culpam latam admittens, hoc ipsò; quòd ad id impediendum non faciat id, quod, ratione naturali dicente, passim omnes solent, esse censetur damni secuti causa Physica & Moralis: cuiusmodi illius causa qui est, si damnum rescire non teneretur, malè consultum esset societati & commercio humano.

Dixi, *Per se*; quia culpa Juridica lata, imò & dolus solummodo præsumptus, quem culpam Juridicam latiore aliqui DD. appellant, aliquando per ignorantiam vel inadvertentiam; ac proinde sine culpa Theologica committitur: quò casu, an damni rescarciendi obligatio in conscientia detur, mox statuatur.

Dubium itaque est de damno, culpa Juridica levi & levissima, absque ulla culpa Theologica, dato. Et in foro quidem externo, tam Ecclesiastico quàm Seculari, eius reparationem imponi, nemo facile est, qui inficietur; propter claras Juris definitiones, ad eam obligantes quemcunque, qui iaculandò vel bombardam explodendò alienum servum vel animal traiecit in loco, ubi ei iaculari non licebat, *§. Itaque 4. & medicum vel chirurgum, qui ægrum, cuius curam suscepit, deseruit aut imperitè secuit, si is moriatur, §. Præterea 6. & §. Imperitia 7. Instit. de L. Aquil.* Imò etiam patrem familias, ex cuius ædibus projectum vel effusum transeuntium personis, vestibus, aut rebus damnum intulit, *§. Item 10. cauponem &*

A a a recto-

rectorem navis, si furtum in eius domo vel navi sit factum, §. Item exercitor 3. *Instit. de Oblig. ex quasi delict.* dominum, cuius mancipium damnnum, vel quadrupes pauperiem, hoc est, nocumentum alteri intulit, *pr. Instit. de Noxal. act. & pr. Instit. Si quadrup. paup. sec.* Quæ & similia Jura etiam ff. & C. Tit. concordantibus habentur, & non obscurè approbata sunt à sacris Canonibus: ex quorum dispositione, pretium animalis in cisternam lapsi reddere, qui hanc effodit & non cooperuit, c. Si quis 2. damnnum à bove corrupta, vel ab alio jumento animalibus, agro, vineæ illatum refarcire dominus, qui illum non custodivit, aut hoc dimisit, c. Si bos 3. & c. Si laferit 4. alienas segetes, absumptas igne in proprio agro succense, qui hunc excitavit, compensare, c. Si egressus 5. & universim, quicumque culpâ, imperitiâ, negligentia, ignorantia damnû dedit, id reparare tenetur, c. fin. Quæ ita constituendi ratio fuit; quòd sacrarum prophanarumque legum conditores potiore esse causam voluerint ejus, qui damnnum absque omni sua culpa, imò factò passus est, quàm illius, qui id factò aut culpâ saltem levissimâ intulit alteri; cui proinde, ne illius factum & culpa esset nociva, ab ipso illatum damnnum refarciri voluerunt.

32. In foro autem Conscientiæ interno, an id refarciendi obligatio detur controversa gravis est inter DD. & pro Affirmativa quidem cum Covarruvia *de Sponsal. p. 2. cap. 6. §. 8. n. 15.* stant Zæsius *Comment. in ff. ad L. Aquil. n. 6.* Arnold. Rath. *Disput. de Damnon. 34.* quibuscum non obscurè sentit Barbola *in c. fin. n. 2.* quorum fundamentum, præter rationem jam allatam, est partim; quod ad ejusmodi damni refusionem in conscientia obligare legislator humanus potuerit; cum ipsi competat potestas, de subditorum

suorum rebus in bonum totius Reipublicæ per legem disponendi; legislatorem autem ad ejus, de quo sermo est, damni refusionem sic obligare defacto voluisse, non obscurè conjiciatur inde; quòd L. Aquilia textibus, damnû culpâ illatû reparandû, statuatur absolutè, inter Juridicam & Theologicâ culpam non distinguendû; ac proinde locus sit, *arg. l. De pretio 8. ff. de Publ. in rem act. & c. Quoniam 2. in fine, de Conjug. Lepros.* partim vero, quòd leges Civiles ex culpa merè Juridica obligantes sint justæ; & quatenus præcisè damni refusionem præcipiunt, non sint Pœnales: cujusmodi leges in Conscientia obligare, communiter censentur, præsertim si approbatæ sint Jure Canonico, quod præcipuè consulit animæ & conscientiæ.

Sed rationes istæ, licet theoreticè valde probabilem reddant hanc JCT. opinionem, in Praxi tamen potior, & in Theoria non minus, imò magis probabilis est doctrina à datâ Molinæ *Disp. 698. n. 6.* Laiman *Lib. 3. tract. 3. p. 1. cap. 6. n. 2.* Haunoldi *tract. cit. n. 178.* aliorumque TT. præsertim RR. qui cum Innocentio ac Sylvestro *l. c. cit.* Negativam propugnant, & ratione tergeminâ nituntur. Prima est; quòd damnnum à nobis absque ulla culpa Theologica illatum, datum sit sine omni nostra advertentia; atque idcirco omnino involuntarium respectu nostri; ut proinde respectu nostri se habeat instar casus fortuiti, quò dati damni reparandi obligationem in Conscientia non dari, est dictum. Altera; quòd damnnum ita datum ante omnem sententiam refarciendi obligatio, attentâ fragilitate humanâ, nimis gravis & passim ignota sit fidelibus; quorum communis sensus & persuasio est, se in conscientia tutos, & à restituendi obligatione immunes esse, quando damnnum, ipsis innocentibus & omnino non advertentibus, est datum, Postréma; quia

quia hujusmodi damnum reparandi obligatio non datur, inspecto præcisè Jure Naturali; neque enim datur ex re accepta, hoc ipso; quod damnum alteri illatum sit sine ullo damnificantis lucro vel emolumento. Neque etiam ex injusta acceptione; cum illatum sit omnino inadvertenter; ac proinde involuntariè: cujusmodi læsio, cum facta sit innocenter, injusta dici nequit; nisi id, quod ab amente datum est, injustam & restitutioni obnoxiam læsionem dicere velimus. Neque etiam oritur ex conventionem & iudicis præcepto; quia, illam non præcessisse, & hoc non subsecutum, supponimus; & ex quo alio capite restituendi obligatio datur, non apparet. Neque etiam imposita est Jure Positivo; quia *citt.* eisque consonæ leges Civiles clarè non expriment; quòd conscientia obligationem imponant; cum hoc à multis earumque peritis & gravissimis DD. negetur: & fere ab omnibus, etiam oppositæ sententiæ assertoribus, in dubium vocetur. Unde, eam non dari, melius negatur, cum; ut à Jure Naturali recessus evitetur; tum verò; ut in re dubia & obscura benigniorem partem præferamus, *l. Semper 56. § l. Ea, qua 192. ff. de R. J.* & stemus pro immunitate ab obligatione sive libertate: in cuius possessione à natura constituti, & in dubio conservandi sumus, *Reg. In pari 128. ff. § 65. in 6.* ex doctrina ipsius Covarruvæ ejusque asseclorum.

Atque ex his planè corruiat utraque ratio partis adversæ. Prior; quia, ut dictum, de Legislatorum, obligationem hominum conscientia imponere volentium, mente dubium; ac proinde præferendum est, quod benignius, favendumque est libertati hominis, cui in dubio obligatio non est imponenda, *arg. l. Arrianus 47. ff. de O. & A.* Posterior; quia, esto, leges illæ, quatenus damni reparationem spe-

clant, non pœnales & justæ sint, obligationem tamen conscientia non inducunt, propter defectum sufficienter manifestatæ voluntatis in conscientia obligandi eum, qui damnum omnino inadvertenter & involuntariè dedit.

Neque obstat; quòd legum illarum dispositio Jure Canonico sit approbata; quia ejus textus de eo, cujus ignorantia vincibilis & imperitia vel negligentia Theologicè culpabilis fuit, satis congruè explicatur ab Haunoldo *n. 182.* sed hinc ulterius

Dubium movetur, an damnum, sine culpa Theologica datum, compensandi obligatio in Conscientia etiam non detur post sententiam iudicis. Non dari, existimat Haunoldus *Tract. cit. n. 178.* eà ductus ratione; quòd leges ad restitutionem obligantes, & sententia eam imperans fundentur in præsumptione culpæ Theologicæ, quia requirunt; ut damnum datum sit Injuria, *pr. Inst. § l. 1. pr. l. Sæ servus 3. ff. ad L. Aquil. quæ ejusmodi culpam involvit.* Præsumptio autem in foro interno cedat veritati, juxta dicta *Lib. 1. Tit. 2. n. 87.* Verùm leges & sententia illa potius fundantur in periculo & cautione damnificationum, quæ frequenter contingerent: nisi culpâ etiam levissimâ damnum dans compelleretur ad istius reparationem. Quare communiter & verisimiliter alii cum *citt. Molina n. 5.* docent, obligationem refusionis damni in conscientia dari post sententiam iudicis juxta leges, non ob præsumptionem Theologicæ, sed ob Juridicâ culpæ probationem, pronuntiantis.

Neque obstat, quòd damnum culpâ merè Juridicâ datum reputetur instar illati casu fortuito: quod compensandi obligationem Conscientia nec ante nec post sententiam dari, communis est doctrina. Non, inquam, hoc obstat; quia, licet ca-

sum merè, hoc est, tam Juridicè quàm Theologicè fortuitum: præstandi obligatio in Conscientia etiam post sententiam non detur; quòd hæc injusta & lata sit contra leges. Aliter tamen sentiendum est de damno, quod datum est casu fortuitò merè Theologicò; cùm enim hoc datum sit culpà saltem Juridicà, sententia ad ejus refusionem condemnaas conformis legibus & justa est.

Neque etiam; quòd dictæ leges vindicent damnum datum *Injurià*; quia injuria datum secundùm eas est, quod levi & levissima culpa solum Juridica est illatum, ut colligitur ex *l. Sed etsi 5. §. 1. ff. ad L. Aquil. quò Injurià datum, dicitur, datum etiam ab eo, qui nocere noluit.*

Ex hætenus deductis pro foro animæ seu Conscientiæ interno inferuntur duo. Primò quidem, refusionem damni culpà solum Juridicà dati, sicut præstandi obligatio non incumbit ei, cujus culpa damnum evenit, sic ei, qui hoc passus est, eam accipiendi vel occulta compensatione utendi jus non competere ante sententiam, ut colligitur ex *l. Legit 2. C. de L. Aquil. quâ resarcitionem damni, qui hoc passus est, consequi debere asseritur Competentis judicis autoritate.* Secundò, contrà ei, qui damnum suà ejusmodi culpà datum judiciali autoritate compulsus reparavit, illicitam esse occultam ejus, quod in reparationem solvit, repetitionem vel compensationem. 35.

TITVLVS XXXVII.

De Pœnis.

Super sunt Delictorum Pœnæ: quarum quædam in externo sive Judiciali, aliæ in Pœnitentiali sive interno foro imponuntur. Posteriores proximè sequenti: priores, si vindicativæ præsentis, si Medicinales sint, *Tit. 39.* exequitur Compilatio, quam sequimur, Gregoriana.

ARTICVLVS I.

De Pœnis Vindicativis in genere.

SUMMARIUM.

1. *Definitio pœna Vindicativæ.*
2. *Qualis non est Censura:*

3. *Neque etiã pœna, apposta contractui:*
4. *Quam totam debet contractum ex toto:*
5. *Imò etiam ex parte non implens:*
6. *Qua in re Canonicum à Civili Jure non divertit.*
7. *Pœna Vindicativa Capitales vel non Capitales:*
8. *Ordinaria vel Arbitraria:*
9. *Positiva vel Negativa sunt.*
10. *Reo, de crimine convicto, pœnam arbitrariam supremam:*
11. *Non etiam inferior judex imponere potest,*
12. *Nonnullis casibus exceptis.*
13. *Ante omnem sententiam aliquando Censura,*

14. *Irre-*